

Landskap: Småland Upptecknat av: Amund Dahlin
Härad: Östbo Adress: Estor
Socken: Tämmö Berättat av: Valfrid Johansson, Tämmö
Uppteckningsår: 1935 Född år 1860 Tämmö

Uppteckningen rör Jakt i Tämmö under senare
hälften av 1800-talet.

Realregister: Ng

Lagermannen f.d. landbrukaren
Valfrid Johansson, Hagshult, Tämmö berättar
följande:

"Min ungdom var jaktbe-
skäftat mycket större än nu. Det
fanns särskilt gott om fågel av alla
slag, såsom fjäder och orre, regnhöns
och andar. Och det fanns mycket mer
älg, rådjur och räv än i våra dagar.

Skriv endast på denna sida!

14 sid.

Det som alls inte finns nuförtiden är
varg, men det var det gott om särskilt
under mitten av 1800-talet. "Gräbenen"
ställdes till en hel del ofog, kan vara,
och det gavs ingen nåd, då man
träffade på en sådan skadegörare.

Jag har jagat mycket i mina
der, särskilt då jag var ung. Men att
skryta kan jag säga, att jag varit en av
de ivrigaste jägarna i hela Tännö och
bygden (bygden) här omkring. Och mina söner
bräa på mig! Särskilt Gustav (Valfridsson)
är en av de bästa fågeljägarna här i
bygden. Men den ivrigaste är numera jägaren
Eklund på "Torset" i Dörarp. Ja, han har
träffat honom. Ja, han har ju haft jäst

i 35 år som jaktvärdare^{*} hos direktör Wallenberg från Stockholm. Han är nu den skickligaste stövarejägaren i hela bygden.

Det som jag mestadels jagat, har varit olika slags fågel, fjäder och orre, ravnhöns och änder. Men det skall jag tala mera om sedan jag har också jagat älg, rådjur och k... varg.

En gång voro vi ute och jagade älg. Det var bror min och jag och en annan "bouné" här i trakten. Eh, ha, ha mötte vi ett par ståtliga älgar på en bred skogsväg. Då älgarna "varse" (varseblev) oss,

Älgjakt.

* Vid myskennarens besök hos jaktvärdare Eklund, Torsholmen, anmärktes, att han tyvärr inte hade något etnologiskt värdefullt att ge.

skote (skenade) de med lyfde hunder.
Vi voro knicka till att kasta upp bössor-
na och knalla på. Endast den ene
älgen träffades. Den fick ett skott i
bröset, ett mitt genom magen och ett
i länden, men ändå gav den sig av
och sprang in i skogen. Älgarna äro
seglivade, kan vetas! Men den stackars
älgen mötte snart sitt öde. Den sprang
rakt på ett annat jaktsällskap och de,
dom fick den! Den gången hade vi ingen
jaktlycka, kan vetas.

Men en gång var Martin Svensson på jaktgård och
sköt rådjur. Han har skjutit rätt många
sådana i sina dagar, och det har förstås
verit så och så med jaktlycka. Men en
gång hade han som sagt riktig tur. Det var

Rådjursjakt.

då han fick se rådjur på två skott. Han
var ute ensam med bössen och kom
gående på en skogstyg. Rätt som det
var, varse han två rådjur. Det ena stod
med huvudet in till det andras länd.
Han var tvick till att skjuta och häffde
bägge två på samma skott. Rådjuren
rändade var och en åt sitt håll. Men
det ena lög och skrek, det hade inte löst,
utan bara skadestjult. Martin hade ett skott
hvar i bössen för att skjuta än en gång.
Och det fick han genast användning för,
men för ett nytt rådjur. För det första
skottet hade ett annat rådjur blivit skrämt
och hoppade upp på den smala stygen.
Han hade inte varmat det den förra, men
nu var Martin tvick till att sikka. Skottet föll

och rådjuret på samma gång. Han var utom
sig av glädje. Tänk, "he rådjur på
hå skott!" Det var en lyckokäpp, som inte
händer varje dag, kan vara! Det har som sagt
hänt för Martin Svensson* på Jontegård
i Tärnö. Jaja, "han" har träffat honom.
Ja, det är en säker och bra skytt.

Jaja "han" vill höra om varg-
jakten och fågeljakten också! Ja, då kan
vi väl vargjaktet först. Jag känner bäst
till den, av vad jag fått höra av andra före
mig. Det har inte funnits på mycket varg
här på nattet, under sin tid. Men på mitten av 1800-
året gick man oftast "man ur huse", då bukkeleven kom,
och skulding var på tankarna. Vårken i varje gård hade man en räck
vargavakt, ett vargavakt eller en böna. När bukkeleven i all hett kom, skulle
*/ Beskräftat av underskuren a ort och ställe.

Vargjakt.

man ha allt till reds för att sedan binda
samma de olika nätraskorna och med dem
söka hindra eller fanga vargarna.

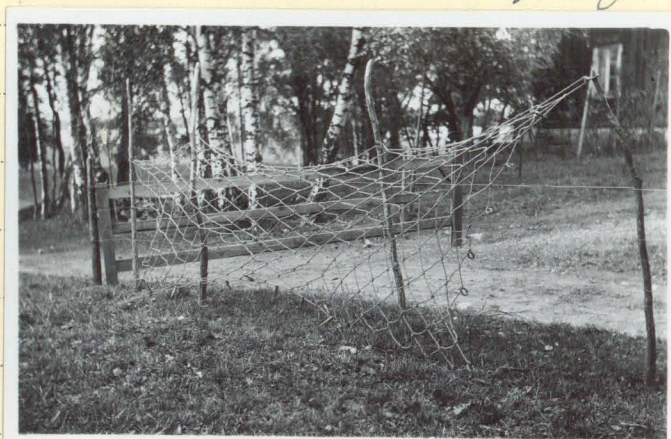

Bild nr 1. Varg-
nät (allmänt kallat
"garnet" eller "varggarn")
Nätstängerna äro
gjorda av betrivnat
"låggarv" av 6 mm.
fjäderlek.

Mått:

Höjd = 165, längd = 430, Nätstängernas sida = 15, de s.k.
musslegärnarnas längd = 10. Ägare: Arvid J. Andersson,

Fröskär, Tånnå.

Foto: Hult Dahlin, 1935.

Man fiske "musslegärnarna" i de små

Skriv endast på denna sida!

ringarna på näten, och så fick man ett långt
nät av nätkåporna. Sedan var det till att
stå bakom nätet med vargryjket eller
bönor lyfted, då vargen kom. Vargryjket
hade olika utseende, men mestadels var
de förredda med en bär då av järn skes
nedanför rygghjelen. Skiftet var vanligen av björk.

Bild nr. 9.

Vargryjket och verg-
nät

Mått:

1/ Vargnätets höjd = 200.

Nätkåpornas rida = 12, fjälek = 15

(-"- av bekrävat björk)

Mureljumarnas längd = 6

2/ Vargryjketets längd = 170, därav björkskeftet = 126 och diam = 3,5

Tværläns längd = 14 bredd = 3,5. Den yttre rygghjelen längd = 27

Skriv endast på denna sida!

(Forts!)

-9-
5080

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

(fot.) Hela ryckstyckens längd = 43, bredd = 3.
I björkskäftet inristade initialer = J A S.

Ägare: Lantbrukare Olof Andersson,
Stenköllan, Sällared, Järkingslän.
Fot: Knut Dahlin, 1835

De vargarna hade upptäckts "budades"
först i knens åldern, som sedan budade
den s. k. skallfogden och befallde honom att
skicka ut budkarle för skalldren på vargarna.
Byfogden var honom därvid befullmäktigad. Men
nu är det länge, länge, sedan den sista vargjakt
ägnat rum. Det var dock ganska sent, ^{i tiden} som vargar-
na voro ute och ställde till ofog. De brukade
särskilt mycket om ryggar, som voro "hvarande
med grisar." Det egendomliga var, att de mest höll
om foske och därför började med att äta upp

sidan av ryggen för att komma ihåg ^{*/}moderligt
 Det var samma förhållande med farkarna.
 Vargarna började även där att äta upp deras
 foster. Det hände på gästgivaregården en
^{i slutet av 1880-talet}kväll, att sockenskräddaren och några andra
 "fullbollar" sitta och säga som väsk, då de
 fingo höra en säga ge ifrån sig riktiga fak.
 Då förstod de, att antagligen vargarna
 var fräna och stötade ut med några
 böror i händerna. Tjuvar komo från
 Skogsbrynet. De komo väl dit för att i tide
 kunna skänka bort några vargar,
 som skulit mugga på gästgivaregården
 och lät den vid öronen ut till skogs-
 brynet. Men sedan hade de inte kommit längre.
 Skogen hade blivit enast, och öronen varo
 alldeles vunderrikt. Men vargarna hade kommit

*/ Den enda originala uppgiften ^{Skriv endast på denna sida!} av Erik Valfridsson, ^{Bohuslän}Tänne.

- 11 -
5080

äta till vengja saggans moderlik för att
kunna komma till fisker. Det var
väl illbaktigt gjort!

(Tjäderjakten)

Tjäderjakten var nästan lika in-
ressant som vengjakten. På aftonen brukade
tjäderkullarna flyga upp i träden, värschick
i al- och björkträd, varst knoggrar de äta,
men också i furuträden. Om man gosse
grä i tide kan man få höra grädflyande
ljudet, varst tjäderna flyga upp i träden mörk-
ret väl kommit, smög man sig in i skogen
med en lykta, en sådan lykta som man an-
vände vid jakt, och som fylldes med tjä-
derdro. spårar från en gammal, död
fur. Längre från i tiden använde man
oftast en kerbidlykta, även sedan det

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11

Tjäderjakt.

-12-
5080

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12

blivit förbjudits under världskriget att an-
vända sådana. Oftast gick man två och
två, varvid den ene hade lyktan om
hand och den andra bössan (geväret). Fjäd-
rarna blevo bländade av lyset och visade
ingen rädsla, i rik hellen då skottet föll.
Det enda de skrämdes av, var då de skjutna
fjäderna flaxade med vingarna och fölla
ner från trädet. Det var bäst att komma
snarunda glänta i skogen, så att man inte
kannade fel eller gick vilse. Efter en tid
kunde man nog ange de gläntor, där
vilket slog sig ner. Ofta brukte man
jaga fågel med hund. Fågla "kycker"
sig alltid, ända till hundarna kommit
fram till dem och fått skåda. Då flyga
de hastigt upp, och då gäller det att ha bössan färdig!

Skriv endast på denna sida!

Men det gäller att ha en god och våldsam
fågelhund, annars blir det bara "krobb"
(skunt, fiasko), kan vara.

Orrjakten gick till ungefär på sam-
ma sätt som fjäderjakten. Orrerna flyga dock
inte gärna upp i träden på krällarna, utan
hålla sig till marken, där de övervakas. Det
är därför inte så lätt att få syn på dem
och jaga dem nattetid, kan vara!

I "fontiden" hade vi ofta besök
ven för att locka fåglarna till oss inom
skottställ. Men först kulvanen, som var byggd
av vanligt bygg, i ett träd, helst i toppen, och
nedanför låg jägaren gömd, färdig att
skjuta, då fåglarna slogo sig ned i de omgi-
vande träden. Först sökte man skrämma
upp fåglarna i skogen, ett gott stycke från

-14-
5080

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14

bulvorna, dit man sökte driva dem. Och
sedan var det jägarens tur att förfölja dem
helt "de rätta jaktmarkerna", som man brukar
säga. Sedan jaktbeståndet minskade
har det på senare år inte varit lönsamt
att använda bulvorna. Numera använder
man mest fågellundor och jagar på
ljusa dagar.